

اسناد بین المللی حقوق بشر

مجموعه کامل اسناد جهانی از ۱۹۲۴ تا ۲۰۱۵

جلد دوم:

حقوق بشر در اجرای عدالت: دادرسی منصفانه

تصحیح، ترجمه و تدوین

دکتر باقر انصاری

دانشیار دانشگاه شهید بهشتی

سرشناسه

انصاری، باقر - ۱۳۵۳ -، گردآورنده، مترجم

عنوان و نام پدیدآور : اسناد بین‌المللی حقوق بشر: مجموعه کامل اسناد جهانی از ۱۹۲۴ تا ۲۰۱۵ /

تصحیح، ترجمه، تدوین: باقر انصاری

مشخصات نشر : تهران: خرسندی، ۱۳۹۵ -

مشخصات ظاهری : ۳۲۶ ص.

شابک : 978-600-114-592-6

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

مندرجات : ج. ۲. حقوق بشر در اجرای عدالت: دادرسی منصفانه

موضوع : حقوق بشر

موضوع : حقوق بشر - - استاد و مدارک

موضوع : حقوق بشر - - اعلامیه‌ها، شعارها و غیره

رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۵ الف۵الف/K۳۲۴۰

رده‌بندی دیوئی : ۳۴۱/۴۸

شماره کتابخانه ملی : ۴۲۲۳۴۶۸

انتشارات خرسندی

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان لبافی‌نژاد - نرسیده به خیابان دانشگاه -

پلاک ۱۷۴ - واحد ۲

تلفن: ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۸۲ - ۶۶۴۹۰۸۲

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، تلفن: ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۳، تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰ - ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۳: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید برات، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

اسناد بین‌المللی حقوق بشر (مجموعه کامل اسناد جهانی از ۱۹۲۴ تا ۲۰۱۵)

جلد دوم: حقوق بشر در اجرای عدالت، دادرسی منصفانه

تدوین، ترجمه، تصحیح: دکتر باقر انصاری (دانشیار دانشگاه شهید بهشتی)

صفحه‌آرایی: الهام پیدایی

چاپ اول: ۱۳۹۵ - شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۲۷۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-592-6

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۵۹۲-۶

دیباچه

رعایت حقوق بشر در جهان کنونی مطالبه‌ای فراگیر و متعلق به همه ملت‌هاست. در چارچوب همین مطالبه عمومی، همه فرهنگ‌ها ظرفیت‌ها و داشته‌های خود را عرضه می‌کنند و تلاش دارند تا در روند هنجارسازی اسناد بین‌المللی مشترک بین همه کشورها مشارکت جدی پیدا کنند.

برای موفقیت در این عرصه شراکت و هم‌افزایی جهانی جهت ارتقای وضعیت انسان، طبیعتاً می‌بایست ابتدا در سطح ملی فعالیت‌های نظری لازم انجام شود و متفکران و اندیشمندان کشورهای مختلف، دیدگاه‌ها و نظرات عالمانه خود را در زمینه‌های متنوع حقوق انسانی تبیین کرده و در قالب مناسب، قابل فهم برای جهانیان عرضه دارند. این ضرورت به‌طور جدی متوجه جهان اسلام از جمله ایران نیز می‌باشد چرا که فرهنگ اسلامی ایرانی از دیرباز به مقوله حقوق انسان رعایت ویژه داشته و منابع، اسناد و قواعد متعددی را در زمینه حقوق بشر به مخاطبان جهانی معرفی کرده است. علاوه، ساهاست که در مورد نحوه رابطه مسلمانان با دولت‌ها در سطح ملی کشورهای اسلامی یا در جوامع غیر اسلامی و نحوه مواجهه با قدرت‌های بزرگ سیاسی عالم، مضامین گسترده‌ای جریان دارد که همه اینها ایجاب می‌کند تا با استفاده از ظرفیت‌های موازین حقوق انسانی به سمت اصلاح امور و احقاق حق و اجرای عدالت قدم برداریم.

علی‌رغم نکات فوق، چون در چند دهه اخیر ابتکار تدوین اسناد بین‌المللی و پدیدآوری منابع تخصصی در زمینه حقوق بشر عمدتاً در اختیار جوامع توسعه یافته غربی بوده است، حضور متفکران مسلمان و تلاش‌های علمی آنان در عرصه مباحث فنی حقوق بشر در حد مطلوبی نبوده است. برای جبران این عقب ماندگی، لازم است تجربه تاریخی گذشته در دوره ماقبل شکل‌گیری تمدن ماندگار اسلامی را تکرار کرد و آن شناسایی دقیق آثار علمی دیگر فرهنگ‌ها و بکارگیری نهضت ترجمه برای اشراف لازم بر دیدگاه‌های موجود در سطح جهانی است تا متعاقب این وقوف علمی، به صورت عالمانه و روشمند و با خودباوری فرهنگی رجوع به منابع و اصول مبنایی اندیشه اسلامی و ایرانی انجام پذیرد و زایشهای فکری غیر تقلیدی و مبتکرانه در زمینه حقوق انسانی شکل گرفته و معرفی گردند.

اثر حاضر با درک ضرورت‌های فوق از سوی جناب دکتر باقر انصاری آماده شده است. اسناد حقوق بشر به ویژه اسنادی که در سطح بین‌المللی جنبه محوری در عرصه‌های مختلف حقوق انسانی دارند ابزار مراجعات مکرر اساتید و دانش پژوهان رشته‌های مختلف حقوق می‌باشند. بر همین اساس، هم سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان نهادهای عمومی و مراکز علمی وابسته به آنها و هم فعالان مدنی و مراکز دانشگاهی و حوزوی به این اسناد نیاز مستمر دارند تا مطلع باشند که در سطح جهانی چه معیارهایی مبنای صیانت از کرامت انسانها قرار گرفته‌اند. در میان اسناد ذی‌ربط برخی موارد وجود دارد که جمهوری اسلامی ایران خرد عضو آنها و متعهد به اجرا می‌باشد که طبیعتاً در این موارد وقوف مخاطبان ایرانی بر مفاد آنها نیز به تحقق هر چه بهتر تعهدات بین‌المللی کشور و شکل‌گیری روندهای اجماع ساز در میان همه طیف‌های مؤثر در سطح ملی را فراهم خواهد آورد.

در بستر دانایی است که می‌توان انتظار داشت تا مطالب انتقادی عالمانه نیز از سوی متفکران ایرانی در خصوص اسناد بین‌المللی به‌جا آید. ضمن تشکر از تلاش علمی جناب دکتر باقر انصاری دانشیار محترم دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی و عضو کمیته علمی کمیسیون، آمادگی ایشان برای نشر مجرای اسناد بین‌المللی حقوق بشر از طریق نهاد مستقل حقوق بشر ایران را ارج می‌نهم چرا که بدین طریق در واقع علاوه بر خدمت علمی، در یک کار عام‌المنفعه نیز مشارکت کرده‌اند و موجب شده‌اند که منابع مادی حاصل از انجام کار علمی در خدمت فعالیت‌های انسان‌دوستانه قرار گیرد.

از ناشر محترم که تفاهم نامه‌ای برای نشر آثار تخصصی حقوق بشر با کمیسیون منعقد کرده‌اند نیز صمیمانه تشکر می‌کنیم و امیدواریم فعالیت‌های فرهنگی و ترویجی برای ارتقای حقوق انسانی در کشورمان روز به روز توسعه یابد.

امور پژوهشی و آموزشی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

زمستان ۱۳۹۵

پیشگفتار

حقوق بشر، به مثابه حقوق موجود، حقوقی هستند که عمدتاً در قالب معاهدات بین المللی و یا جهت دهی، کنترل و مهار رفتار دولت‌ها با اشخاص تحت صلاحیت آنها، شناسایی شده و با سازوکارهای نظارتی بین المللی خاصی حمایت می‌شوند. مطالعه تاریخ تحولات حقوق بشر نشان می‌دهد که هم شناسایی این حقوق و هم اعمال و اجرای آنها با موانع و دشواری‌ای روبرو مواجه بوده و در یک روند نسبتاً کند و تدریجی صورت گرفته و این موانع و دشواری‌ها در سطوح بین المللی و ملی، کم و بیش، باقی است. در این روند تدریجی مشاهده می‌شود که دولت‌ها در مختلف جهان، هر کدام با زمینه‌ها و توجیهات مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ابتدا در برابر شناسایی همه یا بعضی از این هنجارهای بین المللی که انواع خودسری‌های اعمال و احتمالی، آنها را محکوم و محدود می‌کند مقاومت کرده‌اند و سپس، این مقاومت، در تمام اعمال و اجرا و رعایت هنجارهای شناسایی شده، دو چندان شده است.

با وجود این، اندیشه حقوق بشر، به دلیل سازگاری با طایفه نوع انسان آزادیخواه و برابریخواه، و به جهت کارکردهای حمایتی و دفاعی بسیار قوی، ارزشهای بنیادی بشر در برابر انواع هجوم‌های دولت‌ها و عوامل تحت حمایت آنها، مسیر خود را از کرره راه تاریخ باز کرده و آهسته و پیوسته، رسوخ و نفوذ عام یافته و اکنون به عامل قدرتمندی در تنظیم مناسبات بین المللی و ملی دولت‌ها تبدیل شده است و هم چنان به سمت کسب اقتدار و مرجعیت بیشتر گام برمی‌دارد. به طوری که در دنیای امروز، حقوق بشر داعیه حکمرانی بر همه قلمروهای هنجاری از جمله هنجارهای حقوقی را دارد و باور غالب آن است که سایر موازین و قواعد رفتاری تنها در صورتی قابل قبول و مشروع هستند که با موازین حقوق بشر هماهنگ و سازگار باشند. به دیگر سخن، حقوق بشر، معیار سنجش میزان مشروعیت قواعد

مختلف حقوقی، از قواعد حقوق بین الملل گرفته تا قواعد حقوق عمومی و کیفری و خصوصی، گردیده است.

با وجود این، شناخت حقوق بشر موجود و فهم آنها کار آسانی نیست و مستلزم تخصص است. اعلامیه حقوق کودک مصوب ۱۹۲۴ جامعه ملل، نخستین سند حقوق بشری است که از سوی یک سازمان بین‌المللی تصویب شده است. از آن زمان تاکنون، اسناد مختلفی تحت عناوین مختلفی همچون اعلامیه، میثاق، کنوانسیون، مجموعه اصول، قواعد معیار راهنمای عمل و توصیه نامه از سوی مراجع بین‌المللی مختلفی نظیر مجمع عمومی سازمان ملل، سازمان بین‌المللی کار، یونسکو، و کنفرانس‌های بین‌دولتی برگزار شده زیر نظر سازمان ملل تصویب شده و حجم عظیمی از هنجارهای متنوع حقوق بشری پیش روی اجتماع بین‌المللی قرار گرفته است. علاوه بر این، مراجع بین‌المللی ناظر بر اعمال حقوق بشر، در مقام تفسیر این حقوق، حقوق فرعی مختلفی از دل آنها استنباط کرده و به فهرست حقوق مصرح در اسناد اضافه کرده‌اند. کمیت زیاد و کیفیت متنوع این اسناد به گونه‌ای است که آگاهی از آنها، تسحیص نهار تمیز آنها از سایر اسناد بین‌المللی را با دشواری مواجه می‌سازد. در این میان، چه به اسنادی که وجه حقوق بشری دارند و بالتبع، حقوق پیش‌بینی شده در آنها، نادیده گرفته شوند و اسنادی که فاقد وجه حقوق بشری هستند به عنوان سند حقوق بشری توصیف شوند.

علاوه بر این، نظام بین‌المللی حقوق بشر، مفاهیم و اصطلاحات و بارتهای کلیدی خاص خود را دارد که در مقام استعمال (غالباً در یکی از زبانهای انگلیسی یا فرانسه)، به دقت و کاملاً آگاهانه به کار برده شده‌اند. فرد، شخص، مردم، ملت، کودکان، بزرگسال، حق، استحقاق، تبعیض، کرامت انسانی و دولت از جمله این اصطلاحات کلیدی هستند که در تفسیر و فهم معانی و حدود حقوق بشر شناسایی شده در اسناد بین‌المللی نقش مهمی بازی می‌کنند. بنابراین، چنانچه در ترجمه اسناد بین‌المللی به زبانهای ملی، دقت لازم صورت نگیرد ممکن است انتقال معنا درست صورت نگیرد و به سوء برداشت‌ها منجر شود.

در کشور ما مجموعه‌های متعددی با عنوان «اسناد بین‌المللی حقوق بشر» منتشر شده است که متأسفانه بیشتر ایرادهای فوق در آنها دیده می‌شود. در این مجموعه‌ها، غالباً اسناد بین‌المللی که ایران به آنها ملحق شده است و ترجمه رسمی آنها که در مجلس ملی یا مجلس شورای اسلامی تصویب شده، عیناً آورده شده است. در برخی مجموعه‌ها، ترجمه‌های اسناد دیگر نیز مشاهده می‌شود که جز در موارد استثنایی، تخصصی نبوده و ایرادهای متعددی در آنها مشاهده می‌شود. در پایگاه‌های اینترنتی برخی نهادها نظیر پایگاه دفتر سازمان ملل متحد در ایران، کمیسیون حقوق بشر اسلامی و ستاد حقوق بشر قوه قضائیه نیز کم و بیش، مبایض وضع مشاهده می‌شود.

در این مجموعه، برای احراز حقوق بشری بودن یا نبودن اسناد بین‌المللی از دو دسته معیار استفاده شده است که اولی، سوی مراجع جهانی و منطقه‌ای ناظر بر حقوق بشر بدین منظور به کار می‌روند. دسته دوم، معیارها هستند که نهادهای جهانی و منطقه‌ای حمایت از حقوق بشر به کار می‌گیرند. این مراجع، مقام احراز صلاحیت خود برای رسیدگی به یک شکایت، ابتدا باید به این پرسش مهم پاسخ دهند که آیا نقض یک یا چند حق بشری در میان است یا نه؟ بدیهی است چنانچه پاسخ منفی باشد، این مراجع خود را برای رسیدگی به شکایت مطرح، غیر صالح اعلام می‌کنند. معیارهای مورد استفاده برای پاسخ به این پرسش عبارتند از: اسنادی که مشخصاً برای شناسایی حقوق بشر تعریف شده‌اند و در عنوان آنها کلمه «حقوق» قید شده است همانند کنوانسیون حقوق کودک (۱۹۸۹)، اسنادی که در عنوان آنها کلمه «حقوق» قید نشده است اما موضوع و هدف اصلی آنها حمایت از حقوق بشر است و مقدمه آنها با ارجاع به اسناد بین‌المللی حقوق بشر از جمله با ارجاع به اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاقین آغاز شده است و بالتبع، متن آنها نیز حاوی حقوق بشر است همانند قواعد رفتاری ضابطان قانون (۱۹۷۹) و نهایتاً، اسنادی که موضوع و هدف اصلی آنها حمایت از حقوق بشر نیست اما متضمن موادی در حمایت از برخی حقوق بشر هستند همانند کنوانسیون وین راجع به روابط کنسولی (۱۹۶۳). شناسایی اسناد اخیر امر

دشواری است و در واقع، این اسناد ماهیتاً حقوق بشری نیستند اما به طور استثنایی حاوی موادی در حمایت از حقوق بشر هستند. در این مجموعه، تنها اسناد دو دسته نخست مورد توجه واقع شده‌اند.

معیار دوم برای شناسایی اسناد حقوق بشری آن است که مرجع تصویب کننده آن، انتشار آن را در مجموعه اسناد حقوق بشری سازمان ملل توصیه کرده باشد. برای مثال، در سال‌های اخیر، مجمع عمومی سازمان ملل هر سندی را که تصویب می‌کند چنانچه از سنخ حقوق بشر بداند از کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل می‌خواهد تا آنرا در چاپ جدید «مجموعه اسناد بین‌المللی حقوق بشر» بگنجاند. کمیسر عالی حقوق بشر که مطالعه و ترویج و اطلاع‌رسانی در زمینه حقوق بشر از مأموریت‌های اصلی آن است اسنادی را که در زمره اسناد حقوق بشر تشخیص داده در «مجموعه اسناد بین‌المللی حقوق بشر» گردآوری کرده است. این مجموعه، مرتباً به روز می‌شود.

بنابراین، با توجه به ملاک‌های انتخاب اسناد در این مجموعه می‌توان گفت که مجموعه حاضر، یکی از کامل‌ترین و مستقیم‌ترین مجموعه‌های موجود در خصوص اسناد بین‌المللی حقوق بشر است. مجموعه حاضر، عمدتاً بر اساس مجموعه کمیسر عالی حقوق بشر تهیه و تنظیم شده است اما در مقایسه با آن، کامل‌تر و دقیق‌تر است.

طراحی و تنظیم این مجموعه، حاصل استفاده از روش‌ها و فنون تخصصی است که در مراجع ملی و بین‌المللی برای تهیه مجموعه‌های مشابه، متداول است. بر این اساس، در گردآوری مجموعه حاضر، نخست فهرست کامل اسناد بین‌المللی حقوق بشر تهیه شد. در این فرایند، الگوی مورد استفاده در «مجموعه اسناد بین‌المللی حقوق بشر» و در کتابخانه برخط حقوق بشر دانشگاه مینه‌سوتا^۲ نیز مورد توجه قرار گرفت. پس از تکمیل فهرست، اسناد بر اساس موضوع دسته‌بندی شدند. این دسته‌بندی که برای منسجم و منظم کردن

1 Human Rights, A Compilation of International Instruments, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Geneva, 2003.

2 University of Minnesota Human Rights Library,
<http://www1.umn.edu/humanrts/treaties.htm>,

اسناد مندرج در مجموعه و تسهیل پیدا کردن آنها صورت گرفته است گاهی با تصمیم‌های سخت صورت گرفته است. برای مثال، مقاله نامه راجع به بدترین اشکال کار کودک یا باید در ذیل عنوان «حقوق بنیادی کار» بیاید یا ذیل عنوان «حقوق کودک». در این نوع تصمیم‌گیریها، از تجربیات تنقیح و تدوین کدهای موضوعی در فرانسه و آمریکا و نیز تجربیات تنقیحی معاونت تنقیح و تدوین قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری استفاده شده است.

پس از دست‌بندی موضوعی، اسناد ذیل هر عنوان موضوعی، بر اساس نظم تاریخی مرتب شده است. در واقع، در داخل هر دسته بندی موضوعی، نظم تاریخی بر نظم موضوعی ترجیح داده شده است. مشاهده این نظم تاریخی، تدوین و توسعه تدریجی نظام بین‌المللی حقوق بشر را، پیش‌روی هر خواننده قرار می‌دهد و حتی امکان پیش‌بینی تحولات آتی در حوزه حقوق بشر را نیز فراهم می‌کند.

با مشخص شدن ساختار و محتوای مجموعه، تلاش برای تهیه و ترجمه اسناد آغاز شد. همه مجموعه‌های فارسی قابل دسترس مورد توجه قرار گرفت: مجموعه منتشر شده از سوی کرسی حقوق بشر دانشگاه شهید بهشتی^۱، کتاب‌های مرتبط با موضوعات خاص حقوق بشری نظیر کتاب «مقاله نامه‌های بین‌المللی کار»^۲ و کتاب «حقوق بین‌الملل ارتباطات و اطلاعات»^۳، مجموعه‌ای از اسناد مهم^۴، سایت‌های نهادهایی همچون مرکز اسناد ملل متحد در ایران، کمیسیون حقوق بشر اسلامی و ستاد حقوق بشر قوه قضاییه^۵، بهایی که به مناسبت موضوع خود در پایان به ترجمه اسناد در قالب ضمیمه پرداخته بودند و اسنادی که

۱- مجموعه اسناد بین‌المللی حقوق بشر، قسمت اول: اسناد جهانی، زیر نظر دکتر اردشیر امیر ارجمند، چاپ و انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۲.

۲- مقاله نامه‌های بین‌المللی کار، ترجمه و گردآوری: دکتر محمد رضا سپهری و همکاران، انتشارات مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، ۱۳۹۲.

۳- کتاب حقوق بین‌الملل ارتباطات و اطلاعات، مجموعه‌ای از اسناد مهم، تدوین: ادوارد بلومان، ترجمه بهمن آقایی، انتشارات گنج دانش، ۱۳۸۰.

از سوی اشخاص معلوم یا نامعلوم ترجمه شده بود و در سایت‌های برخی از سازمانهای دولتی یا غیردولتی منتشر شده بودند گردآوری شدند. پس از بررسی‌های لازم روشن شد که معدودی از ترجمه‌ها از دقت و اعتبار خوبی برخوردارند و نیازمند اصلاحات جزئی هستند، برخی دیگر مستلزم بازنگری اساسی هستند و برخی دیگر به دلیل ایرادهای مبنایی و متعدد، قابل استفاده نیستند. همچنین، مشخص شد که برخی از اسناد، تاکنون به فارسی ترجمه نشده‌اند و باید ترجمه شوند. بر این اساس، تطبیق کلیه ترجمه‌های قابل استفاده با اصل اسناد (زبانهای انگلیسی و گاهی فرانسه) و تصحیح آنها آغاز شد. برخی اسناد شخصاً ترجمه گردید و در ترجمه برخی اسناد نیز از دانشجویان توانمند و علاقمند کمک گرفته شد. کلیه ترجمه‌ها، دانشجویان با اصل اسناد تطبیق داده شد و جهت اعمال مجدد به آنها برگردانده شد و متن اصلاح شده، دوباره با اصل اسناد تطبیق داده شد. در مجموع، عبارت پردازی مجموعه به گریه از است. گویی همه اسناد را یک فرد واحد ترجمه کرده است.

پس از تصحیح و اتمام ترجمه‌ها (که از اواسط سال ۱۳۸۹ آغاز شد و تا شهریور ۱۳۹۴ به طول انجامید)، تاریخ و مرجع تصویب اسناد با هدف ایزم تحقیق و در ذیل هر سند قید شد. سپس، اسنادی که دولت جمهوری اسلامی ایران به آنها ملحق شده در پاورقی مشخص شدند و سرانجام، مجموعه تهیه شده از نظر عنوان، بدی، حرفی و عددی، یکدستی و انسجام و انطباق با اصل اسناد بازبینی شد. با توجه به حجم زیاد اسناد این اقدامات به ظاهر ساده و آسان، اما به واقع بسیار سخت، دقت و سواسانه و زمان‌بر زیادی به خود اختصاص دادند.

نکته اساسی در تنظیم این مجموعه آن است که تلاش شده است تا با دقت لازم، از جمله با مراجعه به تفسیرها و رویه‌های مراجع نظارتی جهانی و منطقه‌ای حقوق بشر، مجموعه‌ای که کمیسیون عالی حقوق بشر در تعریف اصطلاحات و مفاهیم کلیدی منتشر کرده است، دانشنامه‌ها و لغت نامه‌های تخصصی و معتبر، مفاهیم و اصطلاحات کلیدی مندرج در اسناد بین‌المللی حقوق بشر به نحو تخصصی و درست ترجمه شوند. برخی از

این اصطلاحات کلیدی مدتهاست در زبان فارسی به نحو دیگر استعمال می‌شوند. برای مثال، می‌توان از ترجمه «تعلیق تعهد»^۱ به «عدول»^۲ یا «انحراف» و «مردم» به «ملت»^۳ نام برد. در زمان تدوین اعلامیه جهانی حقوق بشر شاید معنای درست این اصطلاحات روشن نبوده است اما در حال حاضر، بار معنایی خاص این اصطلاحات روشن شده است. بر این اساس، برخی از اصطلاحاتی که در این مجموعه با دقت و وسواس تحقیقی لازم مورد استفاده واقع شده‌اند عبارتند از: «کرامت انسانی» به جای «حیثیت یا شأن انسانی»، «مالکیت» به جای «دارایی»، «ثروت» به جای «تمکن»، «بردگی» به جای «برده داری»، «موازن» و «معیارها» به جای «استاندارد»، «بی رحمانه» به جای «ظالمانه»، «بشر دوستانه» به جای «انسان دوستانه»، «اشخاص توانمند» به جای «معلولان»، «ناپدیدشدگی قهری» به جای «ناپدیدشدگی اجباری»، «مبنایی» به جای «اساسی»، «جمعی» به جای «دسته جمعی»، «آموزش» به جای «آموزش و پرورش»، «شرط نخبه» به جای «رزرو»، «حق تعیین سرنوشت» به جای «حق خودمختاری»، «حقوق بین الملل بشر» به جای «حقوق بشر بین الملل»، «شکایت» به جای «اطلاعیه و مکاتبه»، «صلاحیت دولت» به جای «صلاحیت قضایی دولت»، «قواعد معیار حداقلی» به جای «قواعد حداقل استاندارد»، «پیشگیری» به جای «جلوگیری»، «رفع» به جای «امحا یا حذف»، «اتخاذ تدبیر» به جای «اتخاذ اقدام»، «الزام» به جای «اجرا یا اجرای سند»، «زخمی» به جای «زخم‌دار». البته این موارد در فهارس باب مثال ذکر شدند و اصطلاحات اصلاح شده در این مجموعه بسیار زیاد هستند.

علاوه بر دقت در ترجمه و اصلاح مفاهیم و اصطلاحات کلیدی اسناد بین‌المللی حقوق بشر، ایرادهایی که در ترجمه‌های موجود اعم از ترجمه‌های رسمی که در قالب قانون الحاق مبنا قرار گرفته‌اند و ترجمه‌های غیررسمی وجود داشته است تا حد ممکن اصلاح شده است. برخی از این ایرادها آنچنان مهم هستند که به تحریف معنا در زبان فارسی منجر

۱- نظیر بند ۳ ماده ۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی

۲- نظیر بند ۲ ماده ۵ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی

۳- نظیر ماده ۱ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی

می‌شوند. برای مثال، به برخی از اصلاحاتی که در ترجمه‌های رسمی صورت گرفته است اشاره می‌شود:

الف) برخی اصلاحات در تصحیح ترجمه رسمی اعلامیه جهانی حقوق بشر

۱. در ترجمه مقدمه اعلامیه جهانی حقوق بشر آمده است: «از آنجا که حسن تفاهم مشترکی نسبت به این حقوق و آزادیها برای اجرای کامل این تعهد، کمال اهمیت را دارد؛» ترجمه اصلاح شده: «از آنجا که درک مشترک از این حقوق و آزادیها برای تحقق کامل این میثاق، کمال اهمیت را دارد؛»
۲. ترجمه ماده ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر: «هر کسی حق آزادی عقیده و بیان دارد و حق مزبور شامل آن است که از داشتن عقیده خود بیم و اضطرابی نداشته باشد و در کسب اطلاعات، افکار و در اخذ و انتشار آن، به تمام وسایل و بدون ملاحظات مرزی، آزاد باشد؛» ترجمه اصلاح شده: «هر کسی حق آزادی نظر و بیان دارد و حق مزبور شامل آن است که در داشتن نظرات و در جستجو، دریافت و اشاعه اطلاعات و اندیشه‌ها، با هر وسیله و در مرزها، آزاد باشد.»
۳. ترجمه ماده ۲۰ اعلامیه جهانی حقوق بشر: «۲. هیچ کس را نمی‌توان مجبور به شرکت در اجتماعی کرد.» ترجمه اصلاح شده: «۲. هیچ کس را نمی‌توان به عضویت در انجمنی مجبور کرد.»
۴. ترجمه ماده ۲۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر: «هر کسی به عنوان عضو اجتماع حق امنیت اجتماعی دارد و...» ترجمه اصلاح شده: «هر کسی به عنوان عضو اجتماع حق بر تأمین اجتماعی دارد و...»
۵. ترجمه ماده ۲۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر: «۱. هر کسی حق دارد کار کند...» ترجمه اصلاح شده: «۱. هر کسی حق بر کار دارد...»
۶. ترجمه ماده ۲۶ اعلامیه جهانی حقوق بشر: «۱. هر کس حق دارد از آموزش و پرورش بهره‌مند شود. آموزش و پرورش لااقل تا حدودی که مربوط به تعلیمات

ابتدایی و اساسی است باید مجانی باشد. آموزش ابتدایی اجباری است. آموزش حرفه‌ای باید عمومیت پیدا کند و...؛ ترجمه اصلاح شده: «۱. هر کسی حق بر آموزش دارد. آموزش لااقل در مقاطع ابتدایی و پایه باید رایگان باشد. آموزش ابتدایی اجباری است. آموزش فنی و حرفه‌ای باید برای همگان قابل دسترس باشد و...».

ب) برخی اصلاحات در تصحیح ترجمه رسمی میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی

۱. ترجمه رسمی ماده ۲ میثاق: «... ج) تضمین کند که مقامات صالح نسبت به تظلماتی که همانند آن محرز بشود ترتیب اثر صحیح بدهند. ترجمه اصلاح شده: «... ج) تضمین کند که مقامات ذی صلاح، به طرق جبرانی اعطا شده، ترتیب اثر دهند».

۲. ترجمه رسمی ماده ۱۴ میثاق: «۱. همه در مقابل دادگاهها... مساوی هستند. هر کس حق دارد... دادگاه درباره حقانیت اتهامات جنایی علیه او یا اختلافات راجع به حقوق و الزامات آن، و در امور مدنی اتخاذ تصمیم بنمایند». ترجمه اصلاح شده: «۱. همه در مقابل دادگاهها... مساوی هستند. هر کس حق دارد... دادگاه درباره حقانیت اتهامات کیفری علیه او یا اختلافات راجع به حقوق و تعهدات در امور مدنی، تصمیم بگیرد».

۳. ترجمه رسمی ماده ۲۰ میثاق: «۱. هر گونه تبلیغ برای جنگ به موجب قانون ممنوع است. ۲. هر گونه دعوت (ترغیب) به کینه (تفرق) ملی یا نژادی یا مذهبی که محرک تبعیض یا مخاصمه یا اعمال زور باشد به موجب قانون ممنوع است». ترجمه اصلاح شده: «۱. هر گونه تبلیغ برای جنگ باید به موجب قانون ممنوع شود. ۲. هر گونه هواداری از تفرقه‌های ملی یا نژادی یا مذهبی که محرک تبعیض یا خصومت یا اعمال خشونت باشد باید به موجب قانون ممنوع شود».

۴. ترجمه رسمی ماده ۲۳ میثاق: ۱. خانواده عنصر طبیعی و اساسی جامعه است و استحقاق حمایت جامعه و دولت (کشور) را دارد. ترجمه اصلاح شده: «۱. خانواده واحد گروهی طبیعی و بنیادی جامعه است و استحقاق حمایت از سوی جامعه و دولت را دارد».

۵. ترجمه رسمی ماده ۲۵ میثاق: «هر انسان عضو اجتماع حق و امکان خواهد داشت بدون (در نظر گرفتن) هیچ یک از تبعیض‌های مذکور در ماده ۲ و بدون محدودیت‌های غیرمعقول: الف) در اداره امور عمومی توسط مباشر یا به واسطه نمایندگان که آزادانه انتخاب شوند شرکت نماید». ترجمه اصلاح شده: «هر شهروند حق فرصت خواهد داشت بدون در نظر گرفتن هیچ یک از تمایزهای مذکور در ماده ۲ بدون محدودیت‌های غیرمعقول: الف) در اداره امور عمومی مباشرتاً یا به واسطه نمایندگان که آزادانه انتخاب می‌شوند شرکت نماید».

ج) برخی اصلاحات در ترجمه رسمی کنوانسیون بین‌المللی رفع هر گونه تبعیض نژادی

۱. ترجمه رسمی ماده ۴ کنوانسیون: «دول عاقل هر نوع تبعیضات و تشکیلاتی را که از افکار و نظریه‌های مبتنی بر تفوق یک نژاد و برتری از اشخاصی که رنگ و یا منشأ قومی معین دارند الهام بگیرد...». ترجمه اصلاح شده: «دولت‌های متعاقد هر نوع تبلیغات و تشکیلاتی را که...».

۲. ترجمه رسمی ماده ۶ کنوانسیون: «دول عاقل برای کلیه افراد مشمول صلاحیت قضایی خود در برابر هر نوع تبعیض نژادی که حقوق بشر و آزادیهای اساسی افراد را برخلاف مقررات این قرارداد مورد تجاوز قرار دهد حمایت و یک طریقه دادرسی مؤثر در برابر تجاوز ذی‌صلاحیت ملی و سایر مراجع صلاحیتدار مملکتی تأمین خواهند کرد و همچنین حق افراد را در مورد مطالبه غرامت و جبران عادلانه و متناسب خساراتی که بر اثر اعمال تبعیضات نژادی وارد می‌گردد تضمین خواهند نمود. ترجمه اصلاح شده: «دولت‌های متعاقد برای کلیه افراد مشمول صلاحیت

خود در برابر هر نوع تبعیض نژادی که حقوق بشر و آزادیهای بنیادی افراد را برخلاف مقررات این کنوانسیون مورد تجاوز قرار دهد حمایت و طریق جبران مؤثر از طریق محاکم ذیصلاح ملی و سایر مراجع ذیصلاح دولتی مقرر خواهند کرد و همچنین حق افراد را نسبت به مطالبه غرامت و جبران کافی یا اخذ رضایت در قبال هر خسارتی که بر اثر اعمال تبعیضات نژادی وارد می گردد تضمین خواهند نمود.

متأسفانه اسنادهای ترجمه‌های رسمی که در سالهای اخیر در قالب قانون الحاق منتشر شده‌اند آنچنان زیاد است که ذکر آنها در اینجا، مقدور نیست. قوانین مهمی نظیر قانون الحاق به کنوانسیون حقوق کودک و قانون الحاق به کنوانسیون حقوق اشخاص توانخواه (معلولان) از این زمره است. از این رو، متن فارسی این قوانین با اصل اسناد بین‌المللی تطبیق داده شده و بازبینی کلی در آن صورت گرفته است.

این مجموعه در دو قالب یک جلدی و هفت جلدی تنظیم شده است. نسخه تک جلدی برای افرادی مناسب است که سروکار مستقیم با حقوق بشر دارند و اشراف به کل نظام بین‌المللی حقوق بشر برای آنها لازم است. نظیر دانشجویان و اساتید حقوق بشر تا بتوانند کلیه اسناد حقوق بشر را در یک مجلد در اختیار داشته باشند، اما سایر اشخاص که موضوعات خاص حقوق بشری را دنبال می‌کنند نظیر دانشجویان، حقوق کیفری که ممکن است صرفاً دنبال اسناد مربوط به دادرسی منصفانه باشند یا سازمانهای غیردولتی که ممکن است به مناسبت موضوع فعالیت خود به اسناد مربوط به کودکان، زنان یا اشخاص توانخواه یا پناهندگان یا اقلیت‌ها نیاز داشته باشند می‌کند می‌توانند یکی از جلدهای هفت گانه را حسب نیاز خود در اختیار داشته باشند. افزون بر این، وجود مجموعه موضوعی هفت جلدی، دشواری حمل یک مجموعه سنگین و حجیم را برای افراد حل می‌کند و نیز تهیه آنها برای افرادی که تأمین هزینه مجموعه یک جلدی برای آنها دشوار است، از نظر اقتصادی مناسب است.

با توجه به اهمیت روزافزون حقوق بشر در جهان و نیز طرح و بحث خواسته یا ناخواسته مسائل و چالش‌های حقوق بشری در کشور ما، شناخت دقیق و درست و کافی از حقوق

بین الملل بشر برای هر گونه اتخاذ موضع در قبال آن لازم است. در غیر این صورت، شناخت ناقص به تحلیل و تجویزهای ناقص منجر خواهد شد. امری که در حال حاضر، کم و بیش، شاهد آن هستیم. این مجموعه، مرور تاریخ حقوق بشر را بر هر محقق آسان می‌سازد و خطوط کلی تحولات این دستگاه نظری و عملی را در گذشته و آینده، آشکار می‌سازد.

بی‌گمان برخی کاستی‌ها در این اثر وجود دارد که باید به مرور زمان اصلاح شود. از این رو از کسانی که این کاستی‌ها را به نگارنده هدیه می‌کنند پیشاپیش تشکر می‌شود.

همچنین از آقای دکتر محمد حسن ضیائی فر، دبیر محترم کمیسیون حقوق بشر اسلامی که با درایت، دلسوزی و اخلاص کامل، به ترویج و ارتقای حقوق بشر در کشور اهتمام دارند به جهت تشویق‌ها و مشورت‌هایشان در جریان تدوین این کتاب و همکاری در انتشار آن از سوی کمیسیون حقوق بشر اسلام تشکر می‌کنم.

باقر انصاری

دانشیار دانشکده علوم دانشگاه شهید بهشتی

فهرست مطالب

- ۵..... دیباچه
- ۷..... پیشگفتار
- ۲۳..... ۱. قواعد مجازات برای زندانیان.....
- مصوب اول کنفرانس سازمان ملل برای پیشگیری از جرم و رفتار با مجرمین، ژنو، ۱۹۵۵ و مصوب
قطعنامه‌های شماره ۶۶ مورخ ۳۱ ژوئیه ۱۹۵۷ و شماره ۲۰۷۶ مورخ ۱۳ می ۱۹۷۷ شورای اقتصادی و
اجتماعی
۲. اعلامیه حمایت از تمامی افراد برابر شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های
بی‌رحمانه، غیر انسانی و ترذیلی..... ۴۹
- قطعنامه شماره ۳۴۵۲ مصوب مجمع عمومی مورخ ۱۹۷۵ دسامبر
۳. قواعد رفتاری ضابطان قانون..... ۵۳
- قطعنامه شماره ۳۴/۱۶۹ مجمع عمومی مورخ ۱۷ دسامبر ۱۹۷۹
۴. اصول اخلاق پزشکی مربوط به نقش کارکنان حوزه سلامت به خصوص پزشکان در
حمایت از زندانیان و افراد بازداشتی در برابر شکنجه و سایر رفتارها و مجازات‌های
بی‌رحمانه، غیر انسانی و ترذیلی..... ۶۱
- قطعنامه شماره ۳۷/۱۹۴ مجمع عمومی مورخ ۱۸ دسامبر ۱۹۸۲
۵. کنوانسیون منع شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های بی‌رحمانه، غیر انسانی یا ترذیلی
۶۷.....
- قطعنامه شماره ۳۹/۴۶ مجمع عمومی مورخ ۱۰ دسامبر ۱۹۸۴

۶. تضمین‌های حمایت از حقوق اشخاص مواجه با مجازات اعدام ۸۷
 قطعنامه شماره ۱۹۸۴/۵۰ شورای اقتصادی و اجتماعی مورخ ۲۵ می ۱۹۸۴
۷. قواعد معیار حداقلی سازمان ملل برای اجرای عدالت در مورد نوجوانان (قواعد بکن) ۸۹
 قطعنامه شماره ۴۰/۳۳ مجمع عمومی مورخ ۲۹ نوامبر ۱۹۸۵
۸. اعلامیه اصول مبنایی عدالت برای قربانیان جرم و سوء استفاده از قدرت ۱۲۱
 قطعنامه شماره ۴۰/۳۴ مجمع عمومی مورخ ۲۴ نوامبر ۱۹۸۴
۹. اصول مبنایی راجع به استقلال قوه قضائیه ۱۲۶
 قطعنامه شماره ۴۰/۱۶ مجمع عمومی مورخ ۱۳ دسامبر ۱۹۸۵
۱۰. اصول حمایت از اشخاصی که تحت هر شکل از بازداشت یا حبس قرار دارند ۱۳۱
 قطعنامه شماره ۱۷۳/۴۳ مجمع عمومی مورخ ۲۰ دسامبر ۱۹۸۸
۱۱. اجرای اعلامیه اصول مبنایی عدالت برای قربانیان جرم و سوء استفاده از قدرت ۱۴۵
 قطعنامه شماره ۱۹۸۹/۵۷ شورای اقتصادی و اجتماعی مورخ ۲۲ می ۱۹۸۹
۱۲. اصول راجع به پیشگیری و تحقیق کارآمد از آلودگی فراقانونی، خودسرانه و اختصاری ۱۴۹
 قطعنامه شماره ۱۹۸۹/۶۵ شورای اقتصادی و اجتماعی مورخ ۲۴ می ۱۹۸۹
۱۳. اصول بازداشت قبل از محاکمه ۱۵۵
 مصوب هشتمین کنگره سازمان ملل راجع به پیشگیری از جرم و رفتار با مجرمین، کوبا، ۲۷ اوت تا ۷ سپتامبر ۱۹۹۰
۱۴. اصول مبنایی رفتار با زندانیان ۱۵۹
 هشتمین کنگره سازمان ملل برای پیشگیری از جرایم و رفتار با مجرمین توصیه می‌نماید به مجمع عمومی جهت تصویب پیش‌نویس قطعنامه

۱۵. اصول مبنایی استفاده از اسلحه و زور توسط ضابطان قانون ۱۹۹۰ ۱۶۳
مصوب هشتمین کنگره سازمان ملل راجع به پیشگیری از جرم و رفتار با مجرمین، کوبا، ۲۷ اوت تا ۷ سپتامبر ۱۹۹۰
۱۶. اصول مبنایی راجع به نقش و کلا ۱۷۳
مصوب هشتمین کنگره سازمان ملل راجع به پیشگیری از جرم و رفتار با مجرمین، کوبا، ۲۷ اوت تا ۷ سپتامبر ۱۹۹۰
۱۷. رهنمودها راجع به نقش دادستان‌ها ۱۸۳
مصوب هشتمین کنگره سازمان ملل راجع به پیشگیری از جرم و رفتار با مجرمین، کوبا، ۲۷ اوت تا ۷ سپتامبر ۱۹۹۰
۱۸. قواعد معیار حداقلی سارس مال برای تدابیر غیربازداشتی (قواعد توکیو) ۱۹۱
مصوب هشتمین کنگره سازمان ملل راجع به پیشگیری از جرم و رفتار با مجرمین، کوبا، ۲۷ اوت تا ۷ سپتامبر ۱۹۹۰
۱۹. رهنمودهای سازمان ملل برای پیشگیری از بزهکاری نوجوانان (رهنمودهای ریاض) ۲۰۷ ..
هشتمین کنگره سازمان ملل برای پیشگیری از جرایم و رفتار با مجرمین به مجمع عمومی توصیه می‌نماید که پیش‌نویس قطعنامه ذکر شده را تصویب نماید.
۲۰. قواعد سازمان ملل برای حمایت از نوجوانانی که آزادی آنها سلب شده است ۲۲۳
هشتمین کنگره سازمان ملل برای پیشگیری از جرایم و رفتار با مجرمین به مجمع عمومی توصیه می‌نماید که پیش‌نویس قطعنامه ذکر شده را تصویب نماید.
۲۱. استفاده ابزاری از کودکان در فعالیت‌های مجرمانه ۲۴۷
قطعنامه شماره ۴۵/۱۱۵ مجمع عمومی مورخ ۱۴ دسامبر ۱۹۹۰
۲۲. اعلامیه حمایت از کلیه اشخاص در برابر ناپدید شدن قهری ۲۵۱
قطعنامه شماره ۱۳۳/۴۷ مجمع عمومی مورخ ۱۸ دسامبر ۱۹۹۲

۲۳. راهنمای عمل درباره کودکان در نظام عدالت کیفری ۲۶۱

قطعه‌نامه شماره ۱۹۹۷/۳۰ شورای اقتصادی و اجتماعی مورخ ۲۱ ژوئیه ۱۹۹۷

۲۴. اصول راجع به تحقیق و مستندسازی کارآمد شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای بی

رحمانه، غیرانسانی یا ترذیلی ۲۷۷

قطعه‌نامه شماره ۵۵/۸۹ مجمع عمومی مورخ ۴ دسامبر ۲۰۰۰

۲۵. پروکل اختیاری کنوانسیون منع شکنجه و سایر مجازات‌ها یا رفتارهای بی‌رحمانه،

غیرانسان یا ترذیلی ۲۸۳

قطعه‌نامه شماره ۵۱/۱۹ مجمع عمومی مورخ ۱۸ دسامبر ۲۰۰۲

۲۶. کنوانسیون بین‌المللی حمایت از کلیه اشخاص در برابر ناپدید شدن قهری ۳۰۱

قطعه‌نامه شماره ۶۱/۱۷۷ مجمع عمومی مورخ ۲۰ دسامبر ۲۰۰۶

www.ketabchi.com